

at vi ikke bør være alt for begejstrede over de igangværende græsrodskampe, eftersom mange af dem ikke lykkes. Forfatterne er som afrunding ikke desto mindre optimistiske og tager del i håbet om et bedre Indien.

Jeg spekulerer på, om bogen kunne have haft gavn af en diskussion om neoliberalisme og klimaforandringer (som jo er et globalt fokuspunkt), der understreger den rolle, indfødte folk spiller i den traditionelle håndtering af naturlige ressourcer og modstandsdygtige landbrugspraksisser. Når det så er sagt, mener jeg, at det vigtigste aspekt ved bogen er dens metodologi, som kan udgøre et stærkt bidrag til antropologisk litteratur fremover. Forordet indeholder et kortfattet afsnit om den samlede gruppes forskning, som har indebåret udviklingen af nogle komparative rammestrukturer, der er blevet anvendt på tværs af de forskellige casestudier. Denne kollektive bestræbelse afspejles i den dybde og bredde, man finder i alle kapitlerne. Jeg vil mene, at bogens nøje opmærksomhed på samarbejde og etnografiske detaljer gør den til anbefalelsesværdig læsning. Studerende, forskere, politiske beslutningstagere i Indien og andre interesserede bør læse denne bog for at opnå større indsigt i landets økonomiske, sociale og politiske landskab og i de udfordringer, der må tages hånd om for at sikre inkluderende sociale processer.

Atreyee Sen

Lektor

Institut for Antropologi

Københavns Universitet

Oversat fra engelsk af Astrid Grue

**ELISABETH L. ENGBRETSSEN & WILLIAM F. SCHROEDER (eds):
Queer/Tongzhi China. New Perspectives on Research, Activism and Media
Cultures. København: NIAS Press 2015. 274 sider. ISBN 978-87-7694-155-0.
Pris: 186 kr.**

Många av de människor som lever utanför den anglosaxiska språkgemenskapen brottas med betydelsen av nya engelska begrepp. Begreppet „queer“ är ett produktivt analytiskt redskap för att förstå och omdefiniera kön och sexualitet, men hur universellt är det? I Norden finns alternativen „pervo“ i Finland och „skeiv“ i Norge, men den engelska termen dominerar, trots att den är svår att uttala och saknar de konnotationer som gör „queer“ provokativt för engelskspråkiga öron. När queerteori introduceras i Kina uppstår liknande problem. Ordet transkriberas *ku'er* men det inhemska begreppet *tongzhi* („kamrat“ i den kommunistiska traditionen) har kommit att delvis ersätta, delvis överlappa det engelska begreppet.

Antologin *Queer/Tongzhi China* samlar tretton forskare, aktivister och kulturarbetare, varav nio bor och arbetar i Folkrepubliken Kina och fyra är baserade i

USA och Europa. Sen lagen om „huliganism“ avskaffades i Folkrepubliken 1997 är det mindre riskfyllt att vara öppet queer eller tongzhi, men all verksamhet som kan misstänkas hota stabiliteten kan bli föremål för sanktioner. Med detta följer att aktivisterna navigerar i ett oförutsägbart politiskt landskap, men de skapar samtidigt alternativa bilder av det globala queer.

Inledningskapitlet diskuterar Kinas eventuella exceptionalism, det vill säga, om Kina har en särställning i queera sammanhang genom sin kultur och historia. Hong Kong-aktivisten Chou Wah-shan (2000) har hävdad, att det är omöjligt, eller i varje fall onödigt, att försöka applicera den individcentrerade västerländska modellen av „homosexualitet“ på en kinesisk verklighet, som karaktäriseras av tyst tolerans för icke-heterosexuellt beteende och av en radikalt annorlunda, sociocentrisk kontext, präglad av konfucianska familjetraditioner. Dessa och liknande idéer har på senare tid starkt kritiserats av Kina-baserade forskare som Petrus Liu (2010), Ding Naifei, Liu Jen-peng (2005) och Hans Huang (2011). De argumenterar mot en „nostalgisk och Sino-centrisk“ uppfattning av Kinas särställning, och menar att den tysta toleransen ofta döljer homofobi och våld.

Samtliga tretton kapitel är på sätt och vis kommentarer till diskussionen om Kinas eventuella särställning och förhåller sig till queer/tongzhi i Folkrepubliken. Antologin behandlar både forskning och aktivism, och många av kapitlen har fokus på digitala medier. Redaktörerna har avstått från att samla bidragen i något slags tematik. I stället karaktäriserar de samlingen som ett „kontrapunktiskt flöde“ och rekommenderar läsaren att lyssna på den som på en LP-skiva, som på en inspelning som är både statisk och dynamisk. Varje kapitel har fångat ett ögonblick i tiden men samlingen är på samma gång „levande i tolkningarna och tankevärldarna hos dem som engagerar sig i den“ (s. 2).

Ett övergripande tema är förändrade villkor i ett Kina i snabb omvandling, där blandningen av politiskt förtryck och liberal ekonomi skapar en speciell kontext för aktivister och forskare. Juristen Stijn Deklerck och regissören Xiaogang Wei rapporterar från websidan „Queer Comrades“ som överlevt sen 2007 och blivit alltmer professionell. Den unge filmskaparen Popo Fan beskriver hur han och andra filmaktivister genom China Queer Film Festival Tour trotsar censuren och sprider queer film utanför de stora städerna, och filmvetaren Hongwei Bao visar hur Cui Zi'ens filmer genom sin tematik och sitt experimentella format utmanar myndigheternas styrning av filmkonsten.

Antropologen Elisabeth Engebretsen hävdar att aktivismen i Kina utvecklar „nomadiska och guerillastrategier“, både för att kunna verka i det politiska landskapet och för att presentera alternativ till en standardiserad bild av queeraktivism. Sociologen Wei Wei analyserar hur HIV/AIDS-aktivister i Chengdu, huvudstaden i Sichuan, arbetar med HIV-prevention, men också vill stärka homosexuell identitet, vilket försvåras av myndigheterna.

Genus- och medieforskaren Ana Huang bidrar med en tankeväckande essä om *T*-kategorin bland Kinas *lala* (lesbiska). Sedan länge har *lala* delats in i de maskulina *T*, en förkortning av *tomboy*, och de mer feminina *P*, som står för *laopo* (fru). Välmenande transaktivister omdefinierar nu *T* till transpersoner och isolerar dem därigenom från *lala*-gemenskapen. Kulturrevetaren Lucetta Yip Lo Kam, på en gång en del av och en främling i både Shanghai och *lala*-gemenskapen, diskuterar stadens förändring efter Mao och nyanser i den kulturella kommunikationen bland lesbiska. Antropologen Xiaoxing Fu har intervjuat olika generationer män som har sex med män i staden Shenyang i nordöstra Kina och identifierar tre perioder *tongzhi*-historia, 1980-talets „oskyldiga tidsålder“, 1990-talets „kommersiella tidsålder“ och 2000-talets „högrisks-tidsålder“. När det politiska förtrycket lätade på 1980-talet, njöt Shenyangs homosexuella män av möjligheterna att leva ut sin sexualitet. På 1990-talet knöts stadens gayklubbar till en global modell av kommersialism, och på 2000-talet dök bastuklubbar, bordeller och sexklubbar upp, vilket ledde till en ökning av HIV-infektioner. Under alla perioderna präglade de materiella förutsättningarna männens identitet på olika sätt.

Kulturrevetaren Qian Wang studerar kinesisk queer pop. Eftersom den globala queerkulturen inte kan stängas ute – och är potentiellt lukrativ – uppmuntrar regimen en form för utslätade „*queer-seeming performances*“ (s. 176), som saknar det, som Judith Butler har kallat den subversiva potentialen hos queer *performativity*. Medieforskarna Ling Yang och Yanrui Xu analyserar „Boy Love“-teman inom webbaserad litteratur som utmanar den officiella ideologin av „harmonin mellan könen“. Regimens idé om en „leende feminism“ syftar till att dämpa kampen för jämställdhet och befästa en heteronormativ könsordning, men genom sina androgyna huvudpersoner som älskar över könsgränserna visar BL-litteraturen på alternativ. Socialantropologen William F. Schroeder i sin tur analyserar den politiska potentialen hos queera grupper som arrangerar sociala aktiviteter och diskuterar också forskarens roll som iakttagare och/eller aktivist.

Boken avslutas med en intervju av Cui Zi'en, en experimentell filmskapare som omväxlande har kallats Kinas Almodóvar, Kinas Fassbinder eller Kinas Andy Warhol. Han intervjuas av Popo Fan, och de berör begreppen queer och *tongzhi*, där Cui Zi'en karakteriserar sina egna filmer som queer, men mer traditionella gayfilmer som *Milk* eller *Philadelphia* som *tongzhi*.

Sammantaget ger denna polyfoni av röster en rik och spännande skildring av queer/*tongzhi* i Kina, i en tid av snabb förändring och osäkra villkor för aktivism och forskning. Bidragen representerar en god geografisk spridning och håller alla hög kvalitet. Boken innehåller ovärderlig information både för kinakännare och för andra som vill orientera sig i hur det globala queer formas och omformas i Kina.

Litteratur

Chou, Wah-shan

2000 Tongzhi. Politics of Same-Sex Eroticism in Chinese Societies. London: Routledge.

Huang, Hans Tao-Ming

2011 Queer Politics and Sexual Modernity in Taiwan. Hong Kong: Hong Kong University Press.

Liu, Petrus

2010 Why does Queer Theory Need China? Positions 18(2):291-320.

Liu, Jen-peng & Nafei Ding

2005 Reticent Poetics, Queer Politics. Inter-Asia Cultural Studies 6(1):30-55.

Jens Rydström

Professor i genusvetenskap

Lunds Universitet

MATTHEW CAREY: *Mistrust. An Ethnographic Theory.* 2017. Chicago: HAU Books & University of Chicago Press 2017. 146 sider. ISBN 978-09-9736-752-2. Pris: 162 kr.

Mistrust er en yderst ambitiøs bog, teoretisk såvel som empirisk. Forfatteren omtaler den som en etnografisk undersøgelse af en hypotese, nemlig den, at andre mennesker er upålidelige. Han understreger, at der ikke er tale om en etnografisk undersøgelse af et sted eller et folk. Ikke desto mindre består bogen, i tråd med de principper, der ligger til grund for HAU-bogserien, af teori, der er fremkommet af etnografisk forskning og dermed bygger på nøje studier af et bestemt sted på et bestemt tidspunkt. *Mistrust* er blevet til som resultat af Careys to års deltagerobservation hos det berberiske ishelhiynfolk i de marokkanske Høje Atlasbjerge. Dens overbevisningskraft bygger på hans etnografiske undersøgelse af et sted og et folk. Dette er netop bogens første store force: de fintmærkende og medrivende beskrivelser af livet blandt ishelhiynfolket, sådan som Carey oplevede det sammen med sine venner. Og „venner“ er det ord, han anvender bogen igennem, aldrig „informanter“ eller „samtalepartnere“.

Carey fremstiller ishelhiynfolkets begreb om mistro som en måde, hvorpå man opretholder værdier om „hårdfør autonomi og moralsk ligeværdighed“. Hvis tillid er en slags kontrol, i og med at den presser folk til at tilpasse sig det, der forventes, er mistro en attitude, der antager, at andre mennesker ikke er begrænset af sådanne forventninger. Den ishelhiynske teori er, sådan som Carey præsenterer den, at mistro og autonomi er to sider af samme ideal, nemlig idealet om det „frie menneske“ (jf. ordet *amazigh*, der betyder „frit menneske“ og er den nuværende gængse betegnelse for berber, s. 12, note 17).